

Розділ 4. Облік, аудит та оподаткування

УДК 657

ВНУТРІШНІЙ КОНТРОЛЬ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКОВИХ ОПЕРАЦІЙ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Гевчук А.В.

*к.е.н., доцент, директор коледжу, ПВНЗ «Вінницький фінансово-економічний університет»,
м. Вінниця вул. Пирогова 71А, 21037, Україна,
тел.: (0432)-53-47-27, e-mail.: rektor-vfeu@ukr.net
ORCID: 0000-0002-5882-2168, DOI: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2019-53-72-79>*

INTERNAL CONTROL OF ACCOUNTING OF CALCULATION OPERATIONS IN THE ENTERPRISE

Hevchuk A.

*PhD in Economics, docent, director of the college, Vynnitsya University of Economics and Finance,
Vynnitsya, Pirogova st. 71A, 21037, Ukraine,
tel.: (0432)-53-47-27, e-mail.: rektor-vfeu@ukr.net
ORCID: 0000-0002-5882-2168, DOI: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2019-53-72-79>*

Анотація. В статті проведено наукове обґрунтування існуючої моделі побудови внутрішнього контролю та методики обліку розрахункових операцій з контрагентами. В статті проведено критичний аналіз результатів досліджень вітчизняних і зарубіжних методів щодо визначення елементів системи контролю, який дозволив зробити висновок про складові внутрішнього контролю – контролюючу і підконтрольну та визначити вхідні елементи внутрішнього контролю обліку розрахункових операцій об'єкти, суб'єкти, методи, принципи та інформаційне середовище. Стосовно методології контролю розрахункових операцій зроблено висновки, що вона не зводиться до сукупності методів і методик, а має більш складну орієнтацію на чіткий опис способу здійснення контрольних процедур всебічного, повного і об'єктивного дослідження облікових операцій з метою виявлення, попередження і усунення порушень в системі розрахунків. Такий підхід дозволив чітко визначити етапи діючої системи внутрішнього контролю облікових операцій, до складу якої входить практичний аналіз прийнятого на підприємстві; раніше ділової концепції курсу дії, стратегії і тактики з видами діяльності, розмірами, структурою, внутрішнього контролю та його можливості до аналізу розрахункових операцій та звірки розрахунків з контрагентами дебіторської і кредиторської заборгованості. Особливої уваги приділено прийомам контролю, які зведені в такі групи: облікова інвентаризація, експертна оцінка ведення обліку матеріальних цінностей, грошових коштів, стану розрахунків, обґрунтованості нормативів, візуальне спостереження в роботі обліковців, безпосередньо на робочих місцях в різні періоди часу, проведення звірки розрахунків з дебіторами і кредиторами відповідно по сумах заборгованості в розрізі бухгалтерських рахунків, які зведені для зручності аналізу в таблицю. Звернуто увагу в ході перевірки на дослідження дотримання законодавства та правил бухгалтерського обліку при здійсненні операцій обліку, юридичного оформлення договорів між контрагентами та обґрунтованість стратегії відносин між ними, класифікація дебіторів і кредиторів, всіх клієнтів для більш повного відображення в актах експертизи сутності всіх розрахункових операцій підприємства. Намічені заходи та рекомендації до поліпшення наукових підходів дослідження внутрішнього контролю, створює діючу модель та основу всебічного підходу до аналізу облікових розрахункових операцій, масштабного процесу і якості експертної перевірки, що виключає можливості виправлення бухгалтерської звітності та спотворень неповноти обліку, необґрунтованості облікових записів, помилок в розрахунках.

Ключові слова: підприємство, внутрішній контроль, бухгалтерський облік, розрахункові операції, заборгованість, зобов'язання.

Формул: 0, рис.: 0, табл.: 1, бібл: 7

Annotation. In the article the scientific substantiation of the existing model of construction of the internal control and the method of accounting of calculation operations with counteragents are conducted. In the article a critical analysis of the results of the researches of domestic and foreign methods for the determination of elements of the control system was made and it allowed to conclude on the components of internal control - controlling and controlled

by and determining the input elements of the internal control of the accounting of calculation operations, objects, subjects, methods, principles and information environment. Concerning the methodology of the control of calculation operations, it was concluded that it is not limited to a set of methods and techniques, but has a rather more complex orientation on a clear description of the method of carrying out the control procedures of a comprehensive, complete and objective study of calculation operations in order to detect, prevent and eliminate violations in the system of calculations. This approach has allowed to clearly define the stages of the existing system of internal control of calculation operations, which includes a practical analysis adopted by the enterprise; earlier business concept of the course of action, strategy and tactics with types of activities, sizes, structure, internal control and its ability to analyze calculation operations and reconciliation of settlements with counteragents receivable and payables. Particular attention is paid to the methods of control, which are grouped into such groups: accounting inventory, expert assessment of the accounting of material values, cash, the state of calculations, the validity of norms, visual observation in the work of accountants, directly at workplaces at different periods of time, reconciliation of calculations from debtors and creditors respectively in the amount of debt in the context of accounts, which are set up for the convenience of analysis in the table. Attention is drawn to the investigation of the compliance with the legislation and accounting rules when conducting accounting operations, legal registration of contracts between counteragents and the validity of the strategy of relations between them, the classification of debtors and creditors, all clients to more fully reflect the acts of examination of the essence of all calculation operations of the enterprise. Measures and recommendations are planned for improving the scientific approaches of the internal control study, creating an effective model and basis for a comprehensive approach to the analysis of calculation operations, the large-scale process and the quality of expert review, which excludes the possibility of correction of accounting and distortions of incompleteness of accounting, groundlessness of accounts, errors in calculations

Key words: *enterprise, internal control, accounting, calculation operations, debts, obligations.*

Formulas: 0, fig.: 0, tabl.: 1, bibl. : 7

Постановка проблеми. Розвиток ринкових відносин в Україні передбачає підвищення ефективності господарювання. Внутрішній механізм господарювання – це система управління підприємством, що складається з внутрішнього планування, організації виробничих процесів, оперативного обліку та диспетчеризація ходу виробництва, обліку і контролю розрахунків раціонального використання виробничих ресурсів, взаємовідносин між підрозділами та працівниками, які виникають в процесі діяльності. Необхідність приведення у відповідність механізму управління підприємством до вимог сучасної економіки доводить об'єктивно існуючу потребу в удосконаленні функції внутрішнього контролю, який включає в себе сукупність засобів та інструментів, що впливають на створення сприятливих умов для функціонування і розвитку підприємства та його підрозділів. До його основних елементів відносяться ціноутворення і планування, стимулювання, облік, аналіз і регулювання розрахунків у фінансовій діяльності. Правильна організація розрахункових операцій забезпечує сталість грошового обігу і найбільш ефективний вплив фінансових важелів на

подальший розвиток промислового виробництва.

На практиці відсутність дійового обліку і контролю розрахунків призводить до того, що з часом будь-яка робота та її результати зводяться нанівець, що не дозволяє відповідним чином оцінювати результати роботи з контрагентами.

Тому в умовах розвитку ринкових відносин внутрішній контроль обліку розрахунків між кредиторами і дебіторами є актуальною проблемою, як важливим фактором, який позитивно впливає на стабілізацію фінансового стану господарств та розв'язання проблеми розрахунково-платіжної дисципліни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблем внутрішнього контролю обліку розрахунків присвячені численні праці провідних вітчизняних і зарубіжних вчених-економістів, спеціалістів з обліку, аналізу, контролю та аудиту. Теоретичні та методологічні розробки знайшли відображення у фундаментальних працях вітчизняних науковців А. Аксеменко, М. Баканова, І. Белобжецького, М. Білухи, Б. Валуєва, Ю. Данілевського, В. Івашкевича та зарубіжних вчених: Аренс, І.А. Белобжецький, В.В. Бурцев, Дж. К. Лоббек, Т. Д. Попова,

М. І. Протасов, Дж. К. Робертсон, В. П. Суйц, Дж. Фостер, Ч.Т. Хорингер, Л. А. Шмельцер, С. О. Шохін та ін. Проте, проблемі подальшого розвитку внутрішнього контролю взагалі та обліку розрахунків в науковому плані в сучасних умовах майже не приділяється уваги.

Не дивлячись на попередній суттєвий внесок вчених у розвиток теоретичних та практичних аспектів внутрішнього контролю обліку розрахункових операцій мають місце лише дискусійні питання та аналіз недоліків. З теоретичної точки зору, широким дискусіям піддаються питання структури внутрішнього контролю, підприємства, поєднання внутрішнього контролю з обліком і аналізом, невизнання його як самостійної функції управління, ототожнення внутрішнього та внутрішньогосподарського контролю, в той же час відсутність чітких акцентів щодо принципів, на основі яких він має бути дійовим механізмом фінансової стабілізації кожного господарства [1].

Аналіз свідчить, що ступінь розробленості теми контролю розрахункових операцій в даний час є недостатньою, незважаючи на важливість облікового процесу і контролю розрахунків з дебіторами і кредиторами для підприємства. В сучасній економічній та науковій літературі приділено недостатню увагу цій важливій проблемі. Сьогодні як і завжди є прогалини в аналізі: наявні проблеми, що виникають при управлінні дебіторською заборгованістю, організації обліку, розробки найефективніших дій стосовно організації дійового внутрішнього контролю з боку підприємства, недосконалої нормативної бази обліку та формування пропозицій по удосконаленню контролю за своєчасністю погашення заборгованості. Вирішення цих задач є нагальною проблемою промислового виробництва.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Не зважаючи на дослідження організації внутрішнього контролю на підприємстві вітчизняними та зарубіжними вченими досі невирішені окремі питання методики та організації

внутрішнього контролю на підприємствах, особливо це стосується питань документального оформлення результатів внутрішнього контролю у вигляді відхилень вимог формування управлінських рішень. Спроби вирішити дане завдання в деякій мірі заповнили прогалини, але отримані результати відносяться лише до окремих об'єктів управління (витрати виробництва, збутова діяльність, матеріальні ресурси), і по суті, не визначають концептуальних напрямків здійснення внутрішнього контролю обліку розрахункових операцій.

Формулювання цілей статті. Метою статті є більш досконале наукове обґрунтування існуючої моделі побудови та методики здійснення внутрішнього контролю в напрямку розрахунків на підприємстві.

Виклад основного матеріалу дослідження. Внутрішній контроль – важлива складова частина системи управління господарськими структурами, його здійснюють керівництво підприємства або власники, керівники структурних підрозділів, функціональні служби (відділи), спеціальні підрозділи контролю (ревізійні комісії), громадські організації у відповідності з діючим законодавством України. Цей контроль є найбільш оперативним і ефективним, який активно впливає на хід виробничого процесу та його результати, здійснюється систематично, безперервно, на всіх ділянках господарювання, охоплює всі сторони роботи підприємства [1].

Контроль представляє систему спостережень і перевірки відповідності процесу функціонування керованого об'єкта прийнятим управлінським рішенням, а також виявлення результатів управлінських впливів на керований об'єкт. Він являє собою сукупність дій і операцій, здійснюваних спеціально уповноваженими органами, з метою контролю за дотриманням суб'єктами господарювання норм права в процесі створення, розподілу і використання фінансових ресурсів для своєчасного отримання повної і достовірної інформації

про хід реалізації прийнятих управлінських і фінансових рішень.

Критичний аналіз автором результатів досліджень ряду українських і зарубіжних науковців щодо визначення елементів системи контролю дозволив зробити висновок, що для вітчизняних підприємств характерною є структура системи внутрішнього контролю, яка включає дві складові: контролюючу та підконтрольну. До першої входять суб'єкти контролю та контрольні дії, до другої – об'єкти контролю. У свою чергу контрольні дії у більшості випадків визначаються методами, які використовують суб'єкти контролю. Зважаючи на те, що процедура контролю полягає у співставленні фактичних і бажаних показників, виникає необхідність у забезпеченні процесу контролю відповідними інформаційними даними. Вихідним елементом системи внутрішнього контролю є також інформаційні дані, отримані в процесі здійснення контролю. У зв'язку з цим, основними елементами системи внутрішнього контролю визначено об'єкти, суб'єкти, методи та інформаційне середовище. У той же час, в економічній літературі окремі аспекти організації та методики внутрішнього контролю залишаються недостатньо розкритими. Зокрема, потребують подальшого наукового вивчення питання організаційної структури служби внутрішнього контролю, удосконалення документальних і фактичних прийомів здійснення контролю облікових даних, способів автоматизації контрольних процедур.

Загальнонаукові принципи внутрішнього контролю, передбачають застосування загальних наукових концепцій в процесі його здійснення. До них відносяться принципи системності, порівнянності, доцільності, достовірності, безперервного розвитку, ефективності, синергізму. До професійних принципів відносяться якісні характеристики, якими повинні володіти суб'єкти здійснення внутрішнього контролю: об'єктивність,

незалежність, компетентність, відповідальність.

Методологія контролю ґрунтується на загальних філософських засадах, а застосування онтологічного, аксіологічного, гносеологічного та праксеологічного аспектів контролю сприяє досягненню мети контролю. Вона передбачає наявність мети, застосування певних прийомів і способів для досягнення цієї мети, а також сукупність принципів, підходів організації і побудови теоретичної та практичної діяльності.

Методологія контролю стосовно обліку розрахункових операцій не зводиться до сукупності методів і методик, вона має більш складну структуру. Методика облікового контролю це – сукупність методів (прийомів) контролю, яка передбачає послідовне їх використання, чіткий опис способу здійснення контрольних процедур, що розділяє змогу всебічно, повно і об'єктивно дослідити бухгалтерські операції підприємства з метою виявлення, усунення і попередження порушень в системі розрахунків.

Під методом контролю розуміють сукупність специфічних прийомів, які використовуються при додержанні відповідних принципів для вивчення законності, доцільності, достовірності бухгалтерських операцій на основі облікової, звітної, нормативної та іншої інформації у поєднанні з дослідженням фактичного стану підконтрольних облікових операцій.

Для організації обліку, контролю й аналізу фінансової діяльності як основних функцій управління необхідно визначити структурні підрозділи обліку, їхні завдання, побудувати організаційну структуру бухгалтерської служби, регламентувати роботу облікового апарату (положення про бухгалтерію, процеси обліку, контролю, аналізу (інструкції з обліку майна технології цих процесів (наприклад робочі інструкції оператора з окремих завдань обліку), визначити характер роботи не облікових служб з виконання ними бухгалтерських робіт.

Організація ефективно діючої системи внутрішнього контролю облікових операцій – це складний багатоступінчастий процес, що повинен складатися, на наш погляд, з наступних етапів [2]:

1. Критичний аналіз і зіставлення певних для колишніх умов господарювання цілей функціонування підприємства, прийнятого раніше курсу дій, стратегії і тактики з видами діяльності, розмірами, оргструктурою, а також з її можливостями до аналізу результатів обліку розрахунків.

2. Розробка і документальне закріплення відповідно умовам господарювання ділової концепції підприємства (що собою представляє підприємство, які його цілі, що воно може, в якій області має конкурентні переваги, яке бажане місце на ринку), а також комплексу заходів, здатних привести цю ділову концепцію до розвитку і вдосконалення обліку, успішної реалізації його цілей, зміцненню його позицій співвідношеннях з контрагентами ринку. Такими документами повинні бути положення про фінансову, виробничо-технологічну, інноваційну, постачальницьку, збутову, інвестиційну, облікову і кадрову політику. Дані положення повинні розроблятися на основі глибокого аналізу кожного елемента контрольної політики і вибору з наявних альтернатив найбільш прийнятних для даного підприємства підходів до здійснення контрольних функцій обліку розрахунків. Документальне закріплення внутрішнього контролю підприємства в різних сферах його облікової та фінансово-господарської діяльності дозволить здійснювати попередній, поточний і наступний контроль всіх аспектів його функціонування.

3. Аналіз ефективності існуючої облікової структури, її коригування. Необхідно розробити положення про організаційну структуру внутрішнього контролю, в якому повинні бути описані всі організаційні ланки із зазначенням адміністративної, функціональної,

методичної підпорядкованості, напрями їх діяльності, функції, які вони виконують, встановлений регламент їх взаємовідносин, права і відповідальність. Те саме можна сказати і щодо положень про різні структурні підрозділи (відділи, бюро, групи і т. д.), до планів праці працівників підприємства. Необхідно розробити (уточнити) план документації і документообігу, штатний розклад, посадові інструкції із зазначенням прав, обов'язків і відповідальності кожної структурної одиниці. Без такого суворого підходу неможливо здійснювати чітку координацію функціонування всіх ланок системи внутрішнього контролю підприємства.

4. Розробка формальних типових процедур контролю конкретних фінансових і облікових операцій. Це дозволить впорядкувати відносини працівників з приводу контролю системи господарювання ефективно управляти ресурсами, оцінювати рівень достовірності (якості) інформації для виконання контрольних функцій.

5. Організація структури внутрішнього контролю підприємства повинна враховувати основні вимоги до ефективності його функціонування. Основним завданням внутрішнього контролю розрахункових операцій є: встановлення реальності та простроченої дебіторської та кредиторської заборгованості; виявлення заборгованості, з якої минув строк позовної давності; перевірка списання заборгованості на збитки, строк позовної давності з якої минув; перевірка правильності обліку розрахунків залежно від прийнятого методу визначення видів реалізації; перевірка правильності та обґрунтованості списання заборгованості. Досить важливими є перевірка доцільності і реальності виникнення заборгованості; своєчасності і правильності складання договорів та їх виконання, дотримання розрахункової дисципліни, виявлення причин та осіб винних у допущенні заборгованостей; своєчасності і правильності платежів до бюджету та

позабюджетні фонди; повноти оприбуткування товарів і приймання виконаних робіт від постачальників і підрядників; обґрунтованості розрахунків з покупцями і замовниками; виявлення фактів порушення платіжної дисципліни, договірних зобов'язань; законності списання заборгованості за якою минули строки позовної давності; стан обліку і системи внутрішнього контролю розрахунків при здійсненні контролю. Проблеми в цій галузі пов'язані з дослідженням, доповненням і уточненням теоретичних питань і так само з розробкою організаційно-методичних рекомендацій щодо формування особливостей у системі бухгалтерського обліку розрахунків з контрагентами. В якості основних завдань контролю розрахунків з контрагентами можна виділити наступні:

– зниження дебіторської та кредиторської заборгованості, визначення реальності і обґрунтованості сум, що значаться на балансі і належать підприємству, та підлягають виконанню зобов'язань на користь інших юридичних і фізичних осіб [3];

– дотримання правил платіжної дисципліни, обґрунтованості застосовуваних цін, тарифів і забезпечення збереження коштів під час розрахунків;

– своєчасне погашення боргів, з метою щоб уникнення штрафних санкцій і в цілях безперервного забезпечення основними і допоміжними матеріалами, а також стягнення в судовому порядку прострочених і несплачених сум заборгованості;

– обґрунтованість списання дебіторської та кредиторської заборгованості.

Перевірки розрахункових операцій покликані не тільки виявити допущені недоліки і відмічати позитивні явища підприємства, але і попереджувати неправильне використання коштів і формування незаконних і недоцільних розрахункових взаємин. У зв'язку з цим за станом розрахункової дисципліни у кожному господарстві повинен бути встановлений систематичний контроль за

станом перевірки на всіх стадіях здійснення розрахункових операцій.

Ми рахуємо, що прийоми контролю можна згрупувати у такі групи [4]:

- облікова інвентаризація – спосіб перевірки фактичних залишків основних засобів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів і стану розрахунків, цінностей, грошових коштів і стану розрахунків, їх відповідності даним бухгалтерського обліку на певну дату;

- експертна оцінка фахівцями обліку дійсного обсягу і якості виконаних робіт, обґрунтованості нормативів матеріальних витрат, готової продукції, дотримання технологічних режимів;

- візуальне спостереження шляхом безпосереднього обстеження роботи обліковців в складських приміщеннях, виробничих підрозділів, а також фіксації окремих елементів досліджуваного процесу в певний часовий період.

Для проведення інвентаризації бухгалтерія складає довідку про дебіторську та кредиторську заборгованість, в якій зазначає відомості про заборгованість, відображеної в бухгалтерському обліку, де наводяться найменування конкретних дебіторів і кредиторів, підстави виникнення заборгованості та реквізити документів, що її підтверджують [5]. Суми заборгованості в довідці пропонується групувати в розрізі бухгалтерських рахунків (таблиця 1).

Бухгалтерія проводить звірку розрахунків, тобто погоджує з дебіторами і кредиторами суми заборгованості.

Важливими розділами дослідження в ході перевірки є дотримання законодавства та правил бухгалтерського обліку при здійсненні операцій з основними засобами та нематеріальними активами, інвестицій, витрат на поточну діяльність, розрахунків з оплати праці та інших розрахунків з фізичними особами; формування фінансових результатів і їх розподіл [6].

Одним із головних аспектів внутрішнього контролю дебіторської та кредиторської заборгованості є перевірка їх юридичного оформлення та

обґрунтування. Для здійснення процесу придбання та реалізації підприємство вступає з іншими учасниками ринку в економічні взаємовідносини, правовою основою яких є укладання договорів [7].

Процес договірної роботи регулюється на рівні підприємства (мікрорівні) і на рівні держави через законодавчі акти (макрорівень).

Таблиця 1

Суми заборгованості в розрізі бухгалтерських рахунків

Рахунок	Документи, що підтверджують заборгованість
36 «Розрахунки з покупцями і замовниками»	Договори з постачальниками, підрядниками, покупцями, замовниками, договори оренди, посередницькі договори, первинні облікові документи (товарні накладні, акти), виписки банку і т.п.
37 «Розрахунки з різними дебіторами»	
61 «Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями»	
62 «Короткострокові векселі видані»	Договори позики, кредиту, виписки банку, бухгалтерські довідки і т.п.
63 «Розрахунки з постачальниками і підрядними»	
64 «Розрахунки за податками та платежами»	Податкові декларації і розрахунки, виписки банку
65 «Розрахунки по соціальному страхуванню і забезпеченню»	Розрахунки по страхових внесках, виписки банку
66 «Розрахунки за виплатами працівників»	Розрахунково-платіжні та платіжні відомості, прибуткові і видаткові касові ордери, авансові звіти, лікарняні листи, записки-розрахунки про надання відпустки, накази керівника (на виплату премії, матеріальної допомоги, про притягнення працівника до мат відповідальності і т.п.), угоди про компенсації за використання особистого майна, виписки банку і т.п.
67 «Розрахунки з учасниками»	
68 «Розрахунки з іншими кредиторами»	

Джерело: розроблено автором

Завдання, які постають в процесі здійснення контролю договірних процесів, полягають у перевірці: по-перше, відповідності змісту договорів нормативно-правовій базі України, а по-друге, формалізації процесу укладання договорів, тобто чи враховані при цьому усі важливі аспекти, обов'язкові реквізити (строки, умови розрахунків, відповідальності за порушення договірних зобов'язань тощо).

На початковому етапі впровадження контролю на підприємстві необхідно перевірити обґрунтованість та ефективність обраної підприємством стратегії відносин з контрагентами. Вона, насамперед, повинна включати в себе умови надання чи отримання товарного кредиту, його забезпеченість, строк, доцільність застосування знижок тощо. Важливим є порядок класифікації усіх клієнтів, оскільки правильний розподіл дебіторів та кредиторів, який найбільш повно відображає сутність усіх розрахункових операцій підприємства, є запорукою успішності прийняття управлінських рішень.

Висновки. Отже, науковий аналіз підходів до організації внутрішнього контролю на сучасних господарствах складає основу вдосконалення існуючої моделі контролю розрахункових операцій і розкриває можливості подальших досліджень проблем реалізації зобов'язань між контрагентами.

Література:

1. Лищенко О. Г., Сушнек Н. П. Організація внутрішнього контролю на промисловому підприємстві. *Економічний простір*. №39. 2010. С. 242-250.
2. Кузнецова С. А. Проблеми класифікації дебіторської заборгованості в Україні. *Вісник ЖДТІ*. 2001. № 15. С. 144-148.
3. Мотицина Н. П. Побудова моделі взаємозв'язку класифікації дебіторської заборгованості з управлінням підприємства. *Вісник ЖДТУ*. 2005. № 3(33). С. 118-124.
4. Власова І. О. Облік розрахунків з дебіторами та кредиторами : дисертація к.е.н. Національний аграрний університет. Київ : 2005. 123 с.
5. Цаль-Цалко Ю. С. Фінансовий аналіз : підручник. Київ : ЦУЛ, 2008. 566 с.
6. Пушкар М. С. Ідеальна система обліку: концепція, архітектура, інформація : монографія. Тернопіль : ТНЕУ, 2011. 335 с.
7. Сурніна К. С. Розрахунки в системі бухгалтерського обліку. URL :

http://docs.google.com/viewer?a=v&q=cache:zSoplyJdp60J:www.nbuu.gov.ua/Articles/kultnar/knp200014/knpi4_9.doc.

Reference:

1. Lischenko, O. G. Sushnek, N. P. (2010) "Organization of internal control at an industrial enterprise", *Ekonomichnyy prostir*, №39. pp. 242-250.
2. Kuznetsova, S. A. (2001) "Problems of Classification of Accounts Receivable in Ukraine", *Bulletin of the Zhytomyr State Technological Institute*, № 15. pp. 144-148.
3. Moitsina, N. P. (2005) "Construction of a model of the relationship between the classification of accounts receivable and the management of the enterprise", *Bulletin of the Zhytomyr State Technological Institute*, № 3(33). pp. 118-124.
4. Vlasova, I. O. (2005) "Accounting for settlements with debtors and creditors" Abstract of Ph.D. dissertation, National Agrarian University, Kyiv, Ukraine.

5. Tsal-Tsalko, Y. S. (2008) *Finansovyy analiz* [Financial Analysis], TsUL, Kyiv, Ukraine.

6. Pushkar, M. S. (2011) *Ideal'na systema obliku: kontseptsiya, arkhitektura, informatsiya* [Perfect accounting system: concept, architecture, information], TNEU, Ternopil, Ukraine.

7. Surnina, K. S. Calculations in the accounting system. Available at : http://docs.google.com/viewer?a=v&q=cache:zSoplyJdp60J:www.nbuu.gov.ua/Articles/kultnar/knp200014/knpi4_9.doc.

Стаття надійшла до редакції 23.05.2019 р.